

Naema Tahir

Bruid van de dood

DE GEUS

De auteur ontving voor het schrijven van deze roman een werkbeurs
van het Nederlands Letterenfonds

© Naema Tahir, 2011
Omslagontwerp en -illustratie Studio Kluif
ISBN 978 90 445 1550 3
NUR 301

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze
dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus
BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Aan Shaireen, Rukhsana, Asia,
moedige vrouwen van vandaag en morgen.

DEEL I

I

Daags voor mijn verloving leken mijn voeten op een staart. Om mijn middel en langs mijn benen hing een ruime sluier. Met een sleepje golfde ik door mijn kamer. Half mens, half vis. De kleine zeemeermin. Dat was ik. Levend in haar eigen wereld, maar lonkend naar een andere. Bij het raam liet ik de sluier van me afglijden. Het voelde als kwam ik uit de oceaan tevoorschijn, alsof ik me voor het eerst toonde. Ik strekte mijn armen uit. Ik omhelsde mijn nieuwe wereld. Het ging vanzelf. De wereld was vol lucht, anders dan de oceaan. Lucht was zonder grenzen. Waar je ook keek en wat je ook deed, wie je ook kende of beminde, ze belemmerde je nergens.

Het was tegen negenen, bidtijd, en daarna bedtijd. Mijn schouders trilden. Mijn zenuwen leken zich te hebben verzameld. Ik keek uit het raam naar onze achtertuin. Mijn blik, die ook trilde, richtte zich op het huis aan de overkant. Daar woonde Alexander. Hij was mijn klasgenoot, mijn vriendje. We hadden verkering. Een beetje maar, vond Alexander. We hadden gezoend, we waren zeer intiem geweest. Niemand wist ervan, mijn klasgenoten niet, mijn ouders zeker niet. Ik tuurde naar zijn slaapkamer, zacht verlicht, met feeëriek schemerlampen. Ik kon me voor de geest halen hoe dat licht zijn huid goudbruin maakte als de mijne. Door die lampen was het bij hem gezellig. Hollandse huizen vond ik erg gezellig. Soms dacht ik dat als Hollanders lampen kochten, ze de gezelligheid er gratis bij kregen. Ons huis had iets kouds, iets

afstandelijks. Iets tijdelijks ook, alsof we zo zouden teruggaan naar waar we vandaan kwamen. Naar Pakistan.

Ik pakte mijn sluier weer. Het was mijn gebedssluier, met glad geborduurde bloemmotiefjes van zijdegaren aan de randen. Hij was geweven in Wagah, de geboortestad van mijn ouders en voorouders. Wagah is een van die plaatsen in Pakistan die iets heroïsch hebben. Het ligt op de grens met India, onze aartsvijand. Daardoor is er bij Wagah een van de strengst bewaakte grenzen ter wereld. Met de beste bewakers, vertelde vader me. Mijn overgrootvader was er de eerste grenssoldaat nadat Pakistan en India onafhankelijk werden van Brits-Indië, midden vorige eeuw. Zelfs mijn overgrootmoeder was verpleegster in het nieuwe Pakistaanse leger.

Ik wikkelde mijn sluier weer om mijn middel, leunde tegen het kille kozijn en schoof de vitrage voorzichtig opzij. Ik pakte mijn zaklantaarn, knipte hem aan en wachtte. Ik knipte hem weer uit. Na enkele tellen deed ik hem nogmaals aan en uit, en ik herhaalde dat steeds sneller. Alexander reageerde niet. Mijn hart bonsde. De zaklantaarn werd warmer in mijn hand terwijl mijn hand klam was van koud zweet. Toen, precies om negen uur, zoals we hadden afgesproken, kreeg ik mijn eerste lichtsignaal terug. Een groet. En een vraag. Ik zag, dacht ik, een glimlach van Alexander. Hij richtte zijn zaklantaarn op een vierkant doosje, met glanzend papier. Een cadeau lichtte op. Voor mij, wist ik, want ik was bijna jarig. Ik bloosde en richtte het licht op mijn wang zodat hij mijn dankbaarheid zou zien.

We hadden verschillende lichtcodes. We groetten elkaar door de zaklantaarn snel aan en uit te knippen. We vroegen elkaar hoe het ging door langere lichttekens. Als we wilden aangeven dat het huiswerk af was, beschenen we ons hoofd

en we schenen naast ons hoofd als het huiswerk niet af was. Hadden we het over de boekenclub op school, dan draaiden we de zaklantaarn een kwartslag en richtten haar op een boek dat we aan het lezen waren. Om af te sluiten lieten we de lantaarn bengelen, een beweging die we een slinger van licht noemden.

Die avond kon weleens de laatste keer zijn. We hadden ons eindexamen vwo erop zitten. Alexander zou op kamers gaan om te studeren aan de Erasmus Universiteit. Ik zou in Leiden een rechtenstudie volgen en thuiswonend blijven. Alleen Allah wist of ik mijn vriend ooit nog zou mogen aanschouwen. Want na mijn studie zou ik naar Pakistan vertrekken om als jurist in het leger te dienen. Sinds ik kind was, had mijn grootvader in Pakistan me dat idee bijgebracht. Ook vader begon me warm te maken voor een loopbaan in het Pakistaanse leger. Ik had daarom altijd geweten dat mijn tijd in Nederland tijdelijk zou zijn. Die avond besepte ik het ten volle. Ik knipperde daarom met zulk een pijn in mijn hart dat ik iets wezenlijks vergat. Vader en moeder hadden die avond geruzied, waarna vader de tuin in was gestormd, waar mijn raam op uitkeek.

De ruzie ging om wat moeder ons had voorgeschoteld voor het avondmaal: gesmoorde rundvleescurry met geschaafde amandelen en gewelde gedroogde pruimen. Met veel zin was ze aan tafel gegaan. Ze scheurde brok na brok van haar chapati, waarmee ze loeihete stukjes rundvlees oppakte en naar haar mond bracht, die ze altijd met bescheiden bewegingen kauwde, al verging ze van de honger. Mijn moeder hield van eten, net als ik. We konden buitengewoon goed ruiken en proeven, maar ook kijken naar etenswaar. Een opgeschept bord, dat bewonderde je zoals je een mooie vrouw bewon-

derde. Moeder leerde me over vele ingrediënten, eenvoudig of complex, en hoe die tot hun recht kwamen in een bepaalde samenstelling, over warmte, kleur, geur, smaak en nasmaak van elk gerecht.

Die avond zag ze pas nadat ze de helft van haar eten had verorberd, dat vader nauwelijks at. Hij doopte zijn chapati's alleen in de saus van de rundvleescurry. Dat doordrenkte stukje brood legde hij daarna traag op zijn tong en hij slikte door zonder te kauwen, alsof hij een formaliteit afwerkte. De vleesbrokjes op zijn bord, waar hij anders dol op was, liet hij staan. Moeder keek bezorgd en wat angstig naar vaders kalende schedel. Zweette hij door de scherpe pepers? Nee. Geen druppel zag ze. Smaakte het juist flauw?

'Het bevalt u niet', zei moeder, zó dat je niet wist of het een vraag of een vaststelling was.

'Je vergeet welke dag het is', zei vader wrevelig en hij staarde naar moeders bord totdat ook zij het verrukkelijke vlees liet staan, en ik, die haar oogleden zag trillen zoals bij een schuldige die zijn fout erkent, deed hetzelfde als zij.

Het was de sterfdag van vaders jongste broer, Rashid.

Ik heb mijn oom nooit gekend. Op het bureau van mijn vader stond één zwart-witfoto met vader en zijn twee jongere broers, Majid en Rashid. De foto was gemaakt in Wagah, met op de achtergrond een zwart-groene Pakistaanse vlag met maansikkel en ster. De broers, die elkaar stevig bij de schouders vasthielden, leken een drieling, ofschoon vader tien maanden ouder was dan Majid, die weer net zoveel ouder was dan Rashid. Gedrieën droegen zij eenzelfde lichtkleurig linnen pak met zijden stropdas. Gedrieën hadden ze hetzelfde naar achteren gekamde haar. Het glansde van de amandelolie. Ook hadden ze alle drie een hoogmoedige, aristocratische

blik alsof de wereld waarnaar ze keken kinderlijk of achterlijk was gebleven, alsof zij louter bestonden te harer verbetering. Men zei dat vader voor zijn broers het voorbeeld was. Pas als hij sliep, gingen zij slapen. Als hij waakte, waren zijn broers ook wakker. Ze waren vroom in het gebed als vader zijn gebeden verrichtte, en zondaars als hij verzuimde. Als vader op school goed presteerde, waren ook zijn broers uitmuntende scholieren en als hij een slecht cijfer behaalde, liepen de twee de kantjes eraf. Mijn vader achtte het zijn plicht om een toekomst voor zijn broers uit te stippelen. Zelf moest vader, omdat hij de oudste was, het leger in, in de voetsporen treden van onze voorouders. Minstens één zoon per gezin van mijn clan heeft altijd in het leger gediend. En stevast moest de oudste zoon het eerste toetreden. Voor Majid en Rashid beschikte vader dat ze, net als de profeet Mohammed, handelaar moesten worden, want dat was na een loopbaan als landbeschermer de meest eervolle professie. Rashid, de jongste, besloot echter anders. Hij sloot zich aan bij het leger. Zodoende brak hij met de familietraditie. Moeder vertelde me dat mijn vader uiterst gekrenkt was. Hij wilde niet een tweede plaats innemen, na zijn jongste broer. In een opwelling meldde hij zich aan voor de Pakistaanse diplomatieke dienst. Binnen de diplomatie kon je ook een beschermende rol spelen voor het vaderland. Op zijn beurt koos Majid weer een andere weg. Hij migreerde naar Londen, net als vele jongemannen uit Wagah en omstreken. Terwijl vader voor zijn examens leerde, werd Rashid toegelaten tot de pilotenopleiding. Er ontstond een akelige wedijver tussen de broers. Wie behaalt als eerste de top? Mijn vader als diplomaat? Of Rashid als piloot? De dag voordat mijn vader zijn examen moest afleggen, bereikte hem het bericht dat Rashid was omgekomen. Op klaarlich-

te dag. Tijdens een verkenningsvlucht langs de Pakistaanse grens wilde zijn vlieginstructeur naar India deserteren. Om dit opperste verraad te voorkomen liet Rashid het vliegtuig neerstorten. Ze noemden hem meteen *shahied*, martelaar, de allerhoogste eer die een moslim kon toekomen.

Vader zakte voor zijn examen. De weg was nu voor hem vrij om de traditie te eren en zich als soldaat bij het leger aan te melden. Maar het ontbrak hem opeens aan moed. Hij schreef zich nogmaals in voor de examens voor de diploma-tieke dienst. Toen hij ze een tweede keer wel haalde, werd hem een baan als klerk op een van de kleine Europese stand-plaatsen aangeboden. Wekenlang was hij beledigd dat hij niet als volwaardige diplomaat zou worden uitgezonden, ofschoon hij van tevoren had geweten dat die verheven functies louter toevielen aan de elite uit de feodale klasse. In Pakistan achter-blijven wilde vader echter zeker niet. Hij voelde zich er een lafaard die het leger niet in durfde. Hij nam daarom een on-beduidende betrekking aan op de Pakistaanse ambassade in Den Haag. Eenmaal in Nederland besloot hij in Rotterdam te gaan wonen om andere diplomaten te kunnen mijden.

‘Vader voelt zich schuldig dat hij zijn vaderland verliet’, legde moeder me eens uit. ‘Dat hij niet zoals Rashid het leger in ging. Daarom eet hij sober op Rashids sterfdag. Om zich-zelf te straffen.’

Mij vertelde vader net iets anders. Hij zei dat we verplicht waren om Rashid elk jaar op zijn sterfdag te herdenken omdat hij een martelaar was. Om die reden droeg vader urenlang melodieus voor uit de Koran en at alleen vegetarisch.

Ik keek naar mijn stukjes rundvlees. Ze lagen op het bord alsof het botten waren.

‘Je had kikkererwten moeten maken’, prevelde vader.

Moeder knikte, langzaam, om haar berouw te tonen. Rashid was dol op kikkererwtencurry in warme, gekruide yoghurtsaus. Als kind ging hij vaak naar een kraam buiten de poort van de middelbare school in Wagah en kocht voor een roepie een naanbrood met in het midden een hoopje heetgepeperde kikkererwtencurry.

‘Je had het niet mogen vergeten’, zei vader.

‘Morgen maak ik kikkererwten’, zei moeder. ‘De hele week zullen we eenvoudig eten.’

‘Wat heeft dat voor zin?!’ zei vader fel. ‘Het gaat om vandaag.’

‘We kunnen het morgen goedmaken’, fluisterde moeder.

Vader schudde zijn hoofd.

‘Ik’, zei moeder. ‘Ik kan het morgen goedmaken. Allah is vergevingsgezind.’

Vader schoof zijn bord van zich af. Hij kon er niet goed tegen als moeder Allah erbij haalde. Ze voelde zich te snel vergeven door God, terwijl vader haar nog niet vergiffeniswaardig achtte. In een opwelling stond hij op en stevende de tuin in. Om moeder te troosten begon ik de borden af te ruimen.

‘Laat mij maar,’ zei ze, ‘ga jij je huiswerk doen.’

‘Ik heb geen huiswerk’, zei ik. ‘Mijn examens zijn afgelopen.’

Ze negeerde me. Ze lepelde het vlees van de borden op één bord. Ik wist dat ze daar ’s nachts heimelijk van zou eten. In de keuken, met haar snelle vingers, direct van het koude bord.

Het was haar gewoonte om na een ruzie met vader officieel in hongerstaking te gaan, soms dagenlang, totdat hij het als onzin bestempelde. Een moslim vast alleen voor Allah, vond vader. Een hindoe vast uit protest, zoals Mahatma Gandhi. ‘Je bent toch geen hindoe?’ zei hij dan tegen moeder, waarna ze weer, voor zijn oog, ging eten.

Die avond bleef vader langer in de tuin dan gewoonlijk na een ruzie. Hij verzorgde de zonnebloem, de enige plant op ons betegelde terras. Vader deed mee aan een wedstrijd in de wijk. Wie de hoogste zonnebloem kweekte, kon een televisie winnen.

‘Die mag jij dan hebben, Sophia’, had hij tegen mij gezegd.

‘Voor je bruidsschat’, voegde moeder eraan toe, die wel vaker spullen voor mij opzij legde voor na mijn trouwen, meestal kleinigheden voor in mijn beautycase. Ik mocht niet aan die spullen komen. Wel deed ik de beautycase regelmatig open en snoof de geur op van weelderige zeep en gezichtspoe-der, en rilde lichtjes als ik het niet kon weerstaan een heimelijk likje lippenstift op te doen.

Die ruzie was ik dus vergeten. Vader was al een half uur in de tuin toen ik met Alexander begon te seinen. Ik begreep pas dat hij het opmerkte toen ik de zonnebloem plots zag schudden. Ik keek beter en zag vaders hand. Mijn hart woog opeens een ton. Ik hoorde de achterdeur van het huis met een klap dichtslaan. Mijn zaklantaarn richtte zich onwillekeurig op de zonnebloem. Haar hoofd was gebogen, als dat van iemand die straf verwacht. Stappen op de trap. Mijn hart daverde in het ritme mee. Snel zette ik de lantaarn op zijn kop op het kozijn. Signaal aan Alexander dat we betrappt waren.

Bijtend op mijn onderlip keek ik naar mijn slaapkamerdeur. Ik wachtte. Mijn rug drukte tegen het harde kozijn. Ik kromp langzaam ineen, happend naar adem als een meermin op een rots. Met droge mond bad ik.

‘Neem me mee, Allah. Laat mij me bij U voegen.’

Ik wilde doodgaan. Ik wilde nú doodgaan. Om de genadige, verlossende, dodende dood bad ik. Alles beter dan vaders razernij. Maar mijn gebed werd niet verhoord. De deur